

deSingel

Internationale Kunstcampus

2009-2010 BLAUWEZAAL

**ICTUS OLV.
GEORGES-ELIE OCTORS
DO 21 JAN 2010**

2009-2010 / CREATIES

TRIBE
4 FACES / 4 BOXES
VR 18, ZA 19 SEP 2009

CHAMP D'ACTION
VOIX INSTRUMENTALISÉE
WO 30 SEP 2009

ERIC SLEICHIM & BLINDMAN
KWADRATUR #2 / TRANSFO
WO 13 JAN 2010

ICTUS
50 BREWAEYS 50
DO 21 JAN 2010

HUI LIU ENSEMBLE
SOUND FLOWING
WO 27 JAN 2010

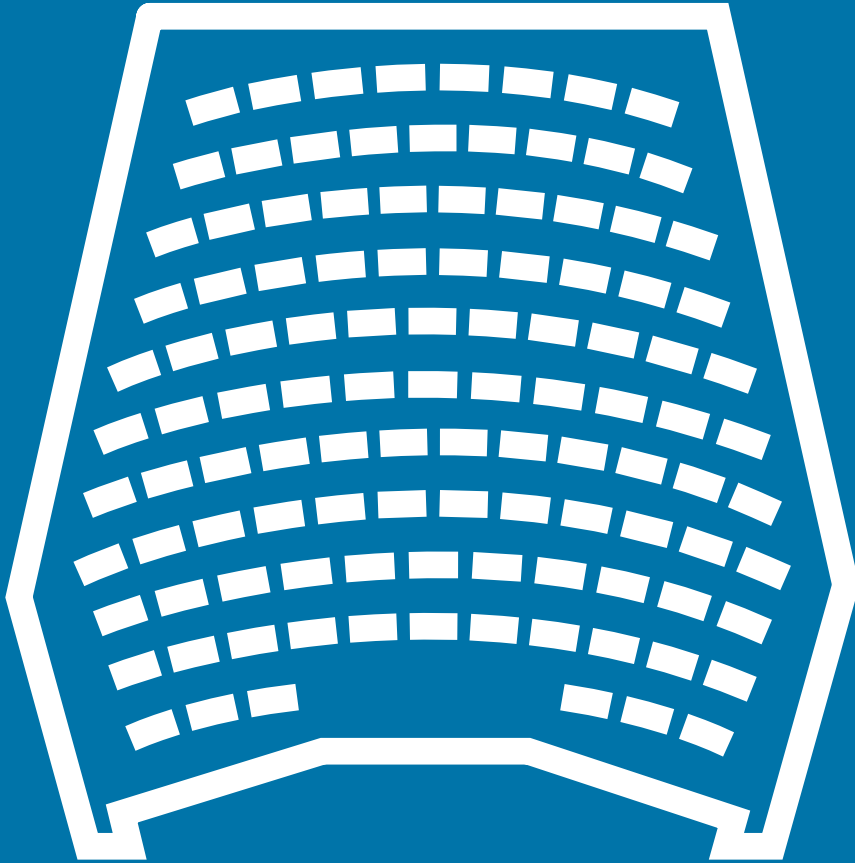
ENSEMBLE CAIRN
ESPÈCES D'ESPACES
WO 10 MRT 2010

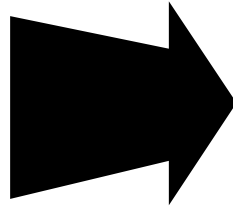
MUZIEKTHEATER TRANSPARANT & SPECTRA ENSEMBLE
& VOCAALLAB NEDERLAND
THREE AWAKENINGS
VR 12 MRT 2010

CHAMP D'ACTION
THE SINKING OF THE TITANIC
WO 21 APR 2010

Inleiding **Mark Delaere / 19.15 uur / foyer de kunsthaven**
begin **20.00 uur**
pauze omstreeks **20.45 uur**
einde omstreeks **21.30 uur**

teksten programmaboekje **Mark Delaere**
coördinatie programmaboekje **deSingel**

ICTUS
GEORGES-ELIE OCTORS muzikale
leiding **MICHAEL SCHMID** fluit
BRUCE RICHARDS hoorn **PIET VAN**
BOCKSTAL hobo

JONATHAN HARVEY (°1939)

Death of Light / Light of Death (1998)

voor hobo, harp en strijktrio

18'

LUC BREWAEYS (°1959)

Dubbelconcerto (2009, opdrachtwerk Ictus)

voor alt/basfluit, hoorn, ensemble en electronics

25'

pauze

TRISTAN MURAIL (°1947)

Ethers (1978)

voor fluit en vijf instrumenten

21'

gelieve uw GSM uit te schakelen

De inleidingen kan u achteraf beluisteren via www.desingel.be
Selecteer hiervoor voorstelling/concert/tentoonstelling van uw keuze.

Op www.desingel.be kan u uw visie, opinie, commentaar, appreciatie, ..
betreffende het programma van deSingel met andere toeschouwers delen.
Selecteer hiervoor voorstelling/concert/tentoonstelling van uw keuze.
Neemt u deel aan dit forum, dan maakt u meteen kans om tickets te winnen.

Bij elk concert worden cd's te koop aangeboden door 't KLAverVIER,
Kasteeldreef 6, Schilde, 03 384 29 70 > www.tklavervier.be

foyer de kunsthaven

enkel open bij avondvoorstellingen in rode en/of blauwe zaal
open vanaf 18.40 uur
kleine koude of warme gerechten te bestellen vóór 19.20 uur
broodjes tot net vóór aanvang van de voorstellingen en tijdens pauzes

Hotel Ramada Plaza Antwerp (Desguinlei 94, achterzijde torengedouw ING)

▶ Restaurant HUGO's at Ramada Plaza Antwerp
open van 18.30 tot 22.30 uur

▶ Gozo-bar
open van 10 uur tot 1 uur, uitgebreide snacks tot 23 uur
deSingelaanbod: tweede drankje gratis bij afgifte van uw toegangsticket

Reclamepanelen omringen de bouwwerf van deSingel. De plaatsing van deze
panelen levert extra middelen op om de bouwkosten te financieren. De toelating voor
het plaatsen van de advertentiepanelen geldt voor de periode van de bouwwerken.
Wij hopen op uw begrip.

LUC BREWAEYS EN HET SPECTRALISME

Hoezo, spectralisme en muziek? Verbinden we het begrip spectrum niet eerder aan het visuele domein, meer bepaald de kleur? Spectrum staat inderdaad voor de kleursamenstelling van een lichtbron. De kleurenband van wit zonlicht bestaat bijvoorbeeld uit rood, oranje, geel, groen, blauw en violet. Bij breking van het zonlicht door regendruppels wordt dit kleurenspectrum ook voor het blote oog waarneembaar in de vorm van een regenboog. Elke ster heeft haar eigen spectrum, haar eigen specifieke lichtstraling. Om daar wat vat op te krijgen heeft de astronomie een classificatie met 10 spectraalklassen opgesteld, aangeduid door de letters O, B, A, F, G, K, M, R, N, S. Dat astronomen soms ook frivool kunnen zijn bewijst het ezelsbruggetje dat ze daarvoor opstelden: Oh, Be A Fine Girl, Kiss Me Right Now, Sweety. Zij maken natuurlijk ook gebruik van verfijnde meetapparatuur om het spectrum van een ster te kunnen waarnemen. Als het geen duiveltjeskermis is, zijn wij mensen hier op aarde ook niet in staat de samenstelling van wit licht als een mengsel van vele soorten gekleurd licht waar te nemen. Fysisch gezien berust het onderscheid tussen kleuren op hun verschillende golflengte en frequentie, van rood (langste golflengte, kleinste frequentie) tot violet (kortste golflengte, grootste frequentie). Als we over kleur spreken in muziek denken we misschien in eerste instantie aan een metafoor: we vergelijken het verschil in klank tussen bijvoorbeeld een hobo en een klarinet met het verschil in kleur tussen bijvoorbeeld geel en blauw. Toch blijken verschillende fysische eigenschappen van kleur zoals hierboven beschreven ook aanwezig te zijn in de structuur van een (muzikale) klank. Het gaat dus om meer dan een metafoor. Vergelijk de toon van een hobo met een lichtbron, en de specifieke hoogte van die hobotoon met de primaire kleur van die lichtbron. Ons oor en ons oog nemen slechts respectievelijk die toonhoogte en die kleur waar. Als we verfijnde meetapparatuur inzetten merken we in beide gevallen dat er op de achtergrond nog heel wat andere trillingen in het spel zijn. In het geval van de toonhoogte (de zogenaamde 'grondtoon') onthult de spectrograaf nog een massa andere tonen (de zogenaamde 'boventonen') die zo zachtjes meeklinken dat ze niet waarneembaar zijn. Ook een kleur blijkt onder een spectrograaf te bestaan uit heel wat secundaire kleuren die de dominante kleur nuanceren. De vele tientallen boventonen die samen met de grondtoon meeklinken zijn dus met het blote oor niet waarneembaar, maar ze bepalen wel de kleur van die (grond)toon. Elk instrument heeft

Jonathan Harvey

zo zijn eigen unieke samenstelling van boventoonspectrum. Klankkleur is dus net zomin als kleur een puur subjectief gegeven; deze eigenschap is gebaseerd op het objectiveerbare natuurkundige fenomeen van de boventonen. In het muzikale spectralisme vertrekt de componist van het boventoonspectrum om zijn akkoorden en melodieën vorm te geven. Het muzikale materiaal is zo rechtstreeks afgeleid uit 'de natuur', meer bepaald de natuur van de toon. Dat wordt ook in een historisch perspectief geplaatst. De akkoorden uit de modale en tonale muziek van de 16de tot de 19de eeuw bevatten de intervallen terts en kwint: de grote drieklank bestaat bijvoorbeeld uit de zes eerste boventonen. In de loop van de 20ste eeuw worden steeds meer, hoger gelegen boventonen geactiveerd, tot en met de zeer fijne differentiëringen van micro-intervallen (kleiner dan de halve toon). Een dergelijk complex akkoord met veel (micro)tonen is voor de muziektheorie zeer dissonant. Voor Luc Brewaeys is zo'n complex akkoord echter zeer consonant, omdat het reeds latent in de natuur van de klank aanwezig is. Samengevat: in het muzikale spectralisme wordt de harmonie afgeleid uit de klankkleur.

Dat spectralisme vindt zijn oorsprong in Frankrijk, dat een lange traditie heeft in de verfijnde omgang met klankkleur (Debussy, Ravel, Messiaen). De hierboven beschreven techniek is ontwikkeld in de tweede helft van de jaren 1970, en sinds de jaren 1980 is er sprake van een spectrale beweging. Gérard Grisey claimt met zijn ensemblestuk 'Périodes' (1974) het vaderschap van deze techniek. Deze compositie maakt deel uit van een grootschalige cyclus met de veelzeggende titel 'Les Espaces Acoustiques' (1974-85). Andere bekende Franse spectralisten van het eerste uur zijn Tristan Murail en Hugues Dufourt. Het spectralisme kreeg een boost door de technologische vernieuwingen die tot stand kwamen in het IRCAM (Parijs) en in andere studio's voor elektronische muziek. Vanaf dan was het mogelijk om in de diepste vezels van de klank door te dringen, om zijn structuur en het daaruit afgeleide harmonische materiaal nog preciezer in kaart te brengen. Belangrijke componisten als de Finse Kaija Saariaho en de Brit Jonathan Harvey profiteerden van dat onderzoek. Saariaho schreef heel wat werken die gebaseerd zijn op het boventoonspectrum van de cello of van de fluit. Harvey zoekt vanuit de natuur van de akoestische klank de grenzen op met elektronisch geproduceerde klanken, om zo een symbiose tussen 'natuur' en 'cultuur' te bereiken. Luc Brewaeys is de belangrijkste Vlaamse componist die zich het spectralisme eigen gemaakt heeft. Dat heeft zeker te maken met zijn fascinatie voor de muziek van Tristan Murail, bij wie hij ook studeerde. Van het spectralisme neemt Brewaeys echter enkel de compositietechniek over, en niet de esthetiek. Geraffineerde klankschoonheid als doel op zich is hem te eng. Ook aspecten als virtuositeit, dramatiek, extravagantie en humor vormen zijn muzikale persoonlijkheid. In zijn eentje heeft hij het 19de-eeuwse genre van de symfonie een hedendaagse invulling gegeven,

Tristan Murail © Pierre Radisic

terwijl basiskenmerken van de symfonie zoals de extraverte expressie, de instrumentale dramatiek en “de wil om de hele wereld te vatten in een symfonie” (G. Mahler) aanwezig blijven. In weerwil daarvan is Brewaeyts’ spectrale harmonie vrij statisch: slechts enkele grondtonen leveren het spectrale materiaal op voor een volledige compositie. Elk van de grondtonen wordt verschillende minuten aangehouden, maar tegelijkertijd door retorische of quasi-improvisatorische gestes expressief ingevuld. Om wat kort door de bocht te gaan: de ‘achtergrond’ is statisch-spectraal, de ‘voorgond’ is retorisch-expressief. In de benadering van de ‘voorgond’ zitten heel wat gemeenschappelijke trekken met de muziek van Iannis Xenakis en Brian Ferneyhough, die overigens in het begin van Brewaeyts’ carrière ook als diens mentor fungeerden.

Jonathan Harvey

Death of Light, Light of Death (1998)

Zoals zo vaak bij Harvey drukt deze titel een paradox uit. Dat heeft misschien te maken met de spirituele dimensie van veel van zijn werken. Harvey’s spiritualisme heeft vele bronnen, van het anglicanisme naar het boeddhisme en het katholicisme. Vooral het oosterse spiritualisme is prominent aanwezig in zijn oeuvre. Omwille van deze affiniteit met het universele spiritualisme moet de opdracht tot het schrijven van ‘Death of Light, Light of Death’ zeer welgekomen geweest zijn. De stad Colmar in de Franse Elzas heeft de traditie om elk jaar op Goede Vrijdag een concert te organiseren in het plaatselijke Unterlinden Museum. Het ‘decor’ van dat concert is niets minder dan het wereldberoemde Isenheimer altaarstuk (ca. 1515) van Matthias Grünewald. Harvey liet zich voor deze compositie inspireren door de afbeelding van de kruisiging op dit retabel. Het werk is geschreven voor hobo (+ Engelse hoorn), harp (+tam-tam) en strijktrio. Opvallend voor Harvey is de afwezigheid van electronics. Toch slaagt hij er ook zonder dit elektronische hulpmiddel in de ‘natuur van de klank’ naar boven te halen. Het meest uitgesproken is dat te horen in de hobopartij, die heel wat zogenaamde multiphonics bevat. Door speciale grepen en aanpassing van de lip- en luchtspanning kunnen ook op een in principe eenstemmig instrument als de hobo akkoorden gespeeld worden. Die multiphonics maken de boventoonstructuur van een grondtoon hoorbaar; als dusdanig vormen ze het klinkende symbool van het spectralisme.

Tristan Murail

Ethers (1978)

‘Ethers’ is een van die vroege, emblematische werken van het spectralisme. Het is een compositie voor fluit-solo en een ensemble van vijf instrumenten (klarinet, trombone, altviool, cello en contrabas). De solist bespeelt alle instrumenten uit de fluitfamilie: van bas-, over altfluit, tot de gewone dwarsfluit en de piccolo. Bovendien is er op de achtergrond een

voortdurende ruisklank aanwezig die afkomstig is van de maracas. Ruis is de meest complexe klank die er bestaat: allerlei frequenties krioelen er door elkaar. Omdat ze niet in een harmonische verhouding staan tot elkaar resulteert dat niet in een identificeerbare toonhoogte, maar in ruis. 'Ethers' is volledig gekenmerkt door deze instabiliteit op vlak van klankkleur, harmonie en ook tempo. De opbouw is eenvoudig: de solist stelt een 'akoestisch model' voor, dat vervolgens opgepikt en gedesintegreerd wordt door het ensemble. Voorbeelden van die akoestische modellen zijn frequentiemodulaties van de fluittonen door het tegelijkertijd zingen van de fluitist in zijn instrument, glissandi, een 'filtering' van de laagste toon (de diepe do van de basfluit), multiphonics, trillers en akkoordbrekingen die steeds groter worden (van 2 tot 22 tonen). Deze beschrijving suggereert dat 'Ethers' in duidelijke segmenten is opgebouwd. Toch overheerst de indruk van continuïteit: het werk klinkt als een grote boog, waarin klanken stelselmatig 'uitgekleed' worden tot ze volledig ontbonden zijn.

Luc Brewaeyns

Dubbelconcerto voor alt-/basfluit, hoorn en ensemble, met elektronica (2009)

Toen ik in 2003 de creatie van 'Jocasta' hoorde, wist ik dat Brewaeyns een grote opera in de vingers had. Die kwam er enkele jaren later met 'L'uomo dal fiore in bocca' (2006). 'Jocasta', een concertwerk voor mezzosopraan en ensemble, had al die dramatische intensiteit die zo kenmerkend is voor de opera. Toch was de componist niet helemaal tevreden over 'Jocasta', zodat hij het plan opvatte om materiaal uit deze compositie te herwerken tot een dubbelconcerto. Het werk start met een lange cadens voor de beide solisten, waarin ook elektronische klanken geïntegreerd worden. De instrumentale cadens is een belangrijk bestanddeel in de (recente) compositorische taal van Brewaeyns: denken we maar aan de solopartij van de bastuba in 'L'uomo dal fiore in bocca', of aan de cadens voor basklarinet in 'Cardhu' (2008). Na de cadens volgt materiaal uit 'Jocasta' waaruit de componist naar eigen zeggen de 'al te zoete melodieën' schrapt. Een tweede opvallende wijziging is te situeren op vlak van de spectrale harmonie. De basisakkoorden berusten nog steeds op het harmonische spectrum, maar Brewaeyns onderzoekt de toevoeging van tonen die daar geen deel van uitmaken. Doel van deze zoektocht is de grenzen te verkennen van consonantie in een uitgebreide spectrale harmonie: blijft een spectraal akkoord consonant als er ook 'onzuivere' tonen worden aan toegevoegd?

Ictus Ensemble

Ictus is een ensemble voor hedendaagse muziek dat zijn thuisbasis heeft in de lokalen van het dansgezelschap Rosas. In de programmering valt een enorm breed spectrum op. Om dit eclecticisme te compenseren, om op elk concert de grenzen te verlengen en van elk optreden een moment te maken dat gestructureerd is in de tijd, kiest Ictus voor thematische concerten (rond thema's als de versnipperde tijd, transcripties, het nachtelijke, de ironie, muziek en film, ...) en voor portretconcerten (Magnus Lindberg, Emmanuel Nunes, Jonathan Harvey, Franco Donatoni, Steve Reich, Toshio Hosokawa, ...). In samenwerking met de Filharmonische Vereniging van Brussel en het Kaaithheater brengt Ictus elk jaar een serie concerten die een breed en heterogeen publiek bereiken. Na enkele seizoenen heeft het ensemble ook in het buitenland een belangrijke plaats binnen de internationale scène veroverd en de belangrijkste en meest toonaangevende festivals voor hedendaagse muziek hebben Ictus reeds uitgenodigd. Sinds april 2000 organiseert het ensemble tevens het jaarlijks Internationaal Compositie Seminarie in zijn eigen thuisbasis.
www.ictus.be

Georges-Elie Octors

Georges-Elie Octors werd geboren in 1947. Hij studeerde aan het Conservatoire Royal de Bruxelles. Hij was solist in het Nationaal Orkest van België in 1969 en vanaf 1970 lid van het Ensemble Musiques Nouvelles dat hij tussen 1976 en 1991 ook dirigeerde. Hij dirigeerde eveneens tal van symfonische orkesten en kamermuziekorkesten in België en in het buitenland. Hij is muziekdirecteur van Ictus en stichtend lid van het Ictus Piano-Percussie Kwartet. Aan het Conservatoire Royal de Liège doceert hij percussie en hij geeft muziekanalyse bij P.A.R.T.S. (de dansopleiding van Anne Teresa De Keersmaeker). Georges-Elie Octors dirigeerde de premières van werken van verschillende componisten zoals Kaija Saariaho, Michael Jarrell, Luca Francesconi, Pierre Bartholomé, Philippe Boesmans, Henri Pousseur, Toshio Hosokawa en Thierry De Mey. Hij werd uitgenodigd op de meeste grote festivals voor nieuwe muziek en was verantwoordelijk voor verschillende cd-opnames.

Michael Schmid

Michael Schmid studeerde moderne fluit bij Konrad Hampe in München, bij István Matuz in Budapest en Harrie Starreveld in Amsterdam en dwarsfluit bij Maarten Root in Amsterdam. Aan het Conservatorium van Amsterdam rondde hij zijn eerste en tweede fase studie fluit goed af en haalde hij zijn meestergraad in de cursus 'hedendaagse muziek door niet-westerse technieken', waarbij hij zich specialiseerde in complexe ritmische systemen. Als vast lid van het Ictus Ensemble en als freelance muzikant heeft hij reeds samengewerkt met dirigenten als Eötvös, Hamel,

Hempel, Holliger, Octors, Pomarico, Porcelijn en Zender. Ook speelt hij op regelmatige basis samen met ensembles als Musikfabrik, Ives Ensemble, Nieuw Ensemble, en heeft hij opgetreden als solist bij het Radio Kamerorkest Hilversum, het Nieuw Ensemble en het Ictus Ensemble. Hij trad op in concerten voor Arte, WDR, Deutschland Radio Berlin, Concertzender en hij nam verschillende cd's op.

Bruce Richards

Bruce Richards (*1963) studeerde hoorn met Neil Sanders, Johnny Pherigo en Francis Orval. Sinds 1991 is hij hoorn solo in het Philharmonisch Orkest van Luik. Hij is eveneens de hoornist van het Ictus Ensemble, en één van stichtende leden van het Liège Horn Quartet. Als lid van dit kwartet, werd hij uitgenodigd voor twee symposia van het IHS (International Horn Society): in Banff, Canada in 1998 en in Kalamazoo, Michigan in 2001. Hij realiseerde twee opnames met het Horn Quartet, 'Esquisses' en 'Modern Classiques', en gaf een masterclass rond het aspect van uitvoeren als kwartet. Bruce Richards gaf les aan het IMEP (Institut Supérieur de Musique et de Pédagogie), in Namen, België. Hij speelt in een koper- en blaaskwintet en arrangeerde verschillende stukken voor koperkwintet, koperensemble en hoornkwartet.

Piet Van Bockstal

Piet Van Bockstal (*1963) behaalde zijn Hoger Diploma hobo met grote onderscheiding bij Paul Dombrecht aan het Koninklijk Conservatorium van Brussel. In 1988 werd hij laureaat van de Tenuto wedstrijd en behaalde hij de tweede prijs op het Tromp Muziekconcours voor de Benelux. Sinds 1985 is hij eerste hoboïst van de Filharmonie. Als solist treedt Piet Van Bockstal op met talloze orkesten en dirigenten in binnen- en buitenland. Hij is stichtend bezieler van het houtblaaskwintet Arcane en is lid van het Spectra Ensemble en Ictus (waarvan hij mee de programmatie bepaalt). Van Bockstal wordt bijzonder gewaardeerd als vertolker van eigentijdse muziek.

Ictus

muzikale leiding

Georges-Elie Octors

solisten

Michael Schmid fluit

Bruce Richards hoorn

Piet Van Bockstal hobo

ensemble

Dirk Descheemaeker klarinet

Philippe Ranallo trompet

Alain Pire trombone

Gerrit Nulens percussie

Koen Plaetinck slagwerk

Jean-Luc Plouvier piano

Igor Semenoff viool

Wibert Aerts viool

Aurélie Entringer altviool

Geert De Bièvre cello

Géry Cambier contrabas

Annie Lavoisier harp

BINNENKORT IN DESINGEL

WORKSHOPS CHINESE MUZIEK & INSTRUMENTARIUM met WU WEI, YAN JIEMIN, XU FENGXIA

DI 26 JAN 2010

9.30 > 12 uur / Blauwe Zaal & conservatorium / gratis

STUDIEDAG CONFLUENCE BETWEEN EAST AND WEST

WHAM (Werkgroep Hedendaagse en Actuele Muziek van het Koninklijk Conservatorium Antwerpen) organiseert een studiedag als opstap naar het concert van het Hui Liu Ensemble op woensdag 27 januari 2010. Thema's zijn 'de Chinese muziek' en 'de band tussen westerse en oosterse hedendaagse muziek en componeerwijzen'.

- 9.00 > 9.30 uur Onthaal met koffie
9.30 > 10.15 uur Inleiding op de studiedag, reflectie op de Chinese cultuur in tijden van globalisering (Prof. Dr. P. Verbeeck)
10.15 > 11.30 uur Publieksmomenten tijdens workshops 'Chinese muziek & instrumentarium' met mogelijkheid tot vragen (Kee Yong Chong en/of Huang Ruo en/of Wu Wei)
11.30 > 11.45 uur Koffiepauze
11.45 > 12.30 uur Traditionele en hedendaagse concertpraktijk in China (Dirk Moelants)
12.30 > 14.00 uur Lunchpauze
14.00 > 14.45 uur Over exotisme en het spanningsveld tussen Oosterse en Westerse cultuuroverdracht (Prof. Dr. W. Weyns)
14.45 > 15.30 uur Het begrip 'Chi' in Oost en West, een muzikale benadering (Jin Cheng Lin)
15.30 > 16.00 uur Closing remarks, vragen en debat (moderator Dirk Moelants)
16.00 > 17.00 uur Open repetitie Dragon Ensemble & Het Collectief (optioneel)

DI 26 JAN 2010 9.30 > 17 uur / Kleine Zaal
gratis / reservering verplicht

BINNENKORT IN DESINGEL

CONFLUENCE BETWEEN EAST AND WEST

HUI LIU ENSEMBLE HET COLLECTIEF & DRAGON ENSEMBLE

SOUND FLOWING

H RUO Wereldcreatie
KY CHONG Wereldcreatie
A VAN PARYS Wereldcreatie
traditionele Chinese muziek

Xu Fengxia Zheng

WO 27 JAN 2010 / 20 UUR / BLAUWE ZAAL

€ 15 (BASIS) / € 10 (-25/65+) / € 8 (-19 JAAR)
INLEIDING Kevin Voets / 19.15 uur / foyer de kunsthaven
coproductie deSingel, De Bijloke, Flagey

DE KUNSTCAMPUS GROEIT +12.000 M²

Een bouwproject van de Vlaamse Gemeenschap en de Artesis Hogeschool Antwerpen voor deSingel internationale kunstcampus en het Conservatorium van de Hogeschool Antwerpen.

PERMANENTE TOELICHTING VESTIAIRE DESINGEL
wo>zo/14>18 uur & aansluitend bij voorstellingen/concerten

2009-2010 architectuur theater dans muziek

ABO **TICKETS**

deSingel

Desguinlei 25 / B-2018 Antwerpen
ma → vr 10 → 19 uur / za 16 → 19 uur

www.desingel.be
tickets@desingel.be
T +32 (0)3 248 28 28
F +32 (0)3 248 28 00

deSingel is een kunstinstituut van de Vlaamse Gemeenschap en geniet de steun van

STAD ANTWERPEN

Haven van
Antwerpen

dS De
Standaard

Knack
weekblad
focus

hoofdsponsor

mediasponsors